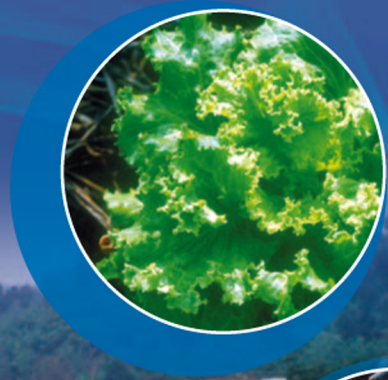

วารสารวิจัย ราชภัฏเชียงใหม่

RAJABHAT CHIANG MAI RESEARCH JOURNAL

ประจำปี 10 ฉบับที่ 1 (ตุลาคม 2551 - มีนาคม 2552)

ISSN 1513-8410

วารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่

ประจำปีี่ 10 ฉบับที่ 1 (ตุลาคม 2551 - มีนาคม 2552)

CMRU Research Journal

Vol. 10 No. 1 October 2008 - March 2009

Chiang Mai Rajabhat University

คำนำ

การเผยแพร่ผลงานวิจัยถือเป็นองค์ประกอบสำคัญของการจัดการงานวิจัย ปลายทางเพื่อผลักดันผลงานวิจัยสู่การใช้ประโยชน์ สถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัย ราชภัฏเชียงใหม่ ในฐานะหน่วยจัดการงานวิจัยมหาวิทยาลัย ได้ทำหน้าที่ตามกรอบ วิทยุทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายการวิจัยของมหาวิทยาลัย โดยการวางแผนและ การดำเนินงานการสนับสนุนและส่งเสริมการวิจัย จึงได้ดำเนินการทั้งต้นน้ำคือ การพัฒนาวิทยุวิจัยและข้อเสนอโครงการวิจัย การจัดการกลางน้ำโดยการหนุนเสริม การทำวิจัย การติดตาม ประเมินผลการวิจัยและการจัดการปลายน้ำในรูปของ การเผยแพร่ผลงานวิจัยสู่การใช้ประโยชน์ วารสารวิจัยเป็นอีกสื่อหนึ่งที่ทำหน้าที่ เผยแพร่ผลงานวิจัยของมหาวิทยาลัยและหน่วยงานหรือนักวิจัยภายนอก

วารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่เป็นสื่อสิ่งพิมพ์ที่สนองรับการเผยแพร่ผลการวิจัย ของคณาจารย์ เจ้าหน้าที่ นักศึกษา ของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่และสถาบัน การศึกษาอื่นๆ ตลอดจนนักวิจัยทั่วไป โดยมีคณะทำงานที่รับผิดชอบในรูปของ กองบรรณาธิการ มีผู้ทรงคุณวุฒิประเมินและกลั่นกรองบทความวิจัย

วารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่ฉบับนี้เป็นฉบับแรกของปี 2552 ที่ได้คัดเลือก บทความจากผลการวิจัยของคณาจารย์ นักศึกษา ทั้งมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ และสถาบันการศึกษาอื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย วิทยาเขตสวนดอก จังหวัดเชียงใหม่ ที่หลากหลายสาขา และคาดว่า วารสารวิจัยนี้ จะเกิดประโยชน์ต่อประชาคมวิจัยและวงวิชาการตามสมควร

บรรณาธิการ

RAJABHAT CHIANG MAI

RESEARCH JOURNAL

สารบัญ

การใช้ระบบบึงประดิษฐ์บำบัดน้ำเสียจากการผลิตกระดาษสา

สุรศักดิ์ นุ่มมีศรี

01

แนวทางการจัดการใช้น้ำมันทอดอาหารตามโครงการอาหารปลอดภัย

เพื่อผู้บริโภคของกลุ่มผู้ผลิตและจำหน่ายอาหารในโรงอาหาร

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

นักสิทธิ์ ปัญญาใหญ่ ปิณฑสุทธิ สุวรรณเลิศ และคณะนักศึกษา

11

รายงานผลการวิจัย เรื่อง ๓๓รองชาวบ้าน : กรณีศึกษา ๓๓รองคณะน้อย

ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

พรสวรรค์ จันทะวงศ์

23

การพัฒนาองค์ความรู้เพื่อเพิ่มศักยภาพด้านการผลิต

พริกปลอดสารพิษแบบมีส่วนร่วมของจังหวัดเชียงใหม่

ดร.กาญจนา สุระ

33

การพัฒนากระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาการนวดพื้นบ้านไทย

พีระพงศ์ บุญศิริ

43

รายงานผลการวิจัย เรื่อง การพัฒนาสินค้าชุมชนไทย

อำเภอต๋อยสะเก็ด สุมาตราฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น (OTOP)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิไลลักษณ์ กิติบุตร

55

สารบัญ

การพัฒนาาระบบการตลาดฟักปลอดสารพิษ จังหวัดเชียงใหม่

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ทวีศักดิ์ ปิ่นทอง

69

การวิจัยและพัฒนาเครือข่ายผู้บริโภคฟักปลอดสารพิษ

ที่มีต่อการสนับสนุนการผลิตฟักปลอดสารพิษของเกษตรกร

จังหวัดเชียงใหม่

ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิไลลักษณ์ กิติบุตร

79

การศึกษาต้นทุนและผลสัมฤทธิ์ของการเกษตรปลอดสารพิษ

ในจังหวัดเชียงใหม่

ผู้ช่วยศาสตราจารย์กมลทิพย์ คำใจ

87

โครงการวิจัยเชิงบูรณาการเพื่อพัฒนาการจัดการ

การผลิตฟักปลอดสารพิษ และสินค้าแปรรูปฟักปลอดสารพิษ

จังหวัดเชียงใหม่ ยกระดับสู่มาตรฐาน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์วีระศักดิ์ สมยานะ

99

รายงานผลการวิจัย เรื่อง รำโกน คณะแม่ตะเคียน เทียนศรี

ตำบลบางพั้ง อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

ณัฐนรี รัตนสวัสดิ์

109

รายงานผลการวิจัย เรื่อง แตรวงชาวบ้าน :
กรณีศึกษา แตรวงคณะน้อย ตำบลต้นธงชัย
อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

Community Brass Band : A Case Study of Noy Brass Band, Tontongchai
Sub-district, Mueang District, Lampang Province

พรสวรรค์ จันทะวงศ์

นิสิตปริญญาโท ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ดนตรีชาติพันธุ์วิทยา)
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

E-mail: Pornsawan_ku@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิจัยทางดนตรีชาติพันธุ์วิทยา มีจุดมุ่งหมายเพื่อทราบประวัติความเป็นมาองค์ประกอบของวงดนตรี และบทเพลงที่ใช้บรรเลง ตลอดจนการสืบทอดและการดำรงอยู่ของแตรวงคณะน้อย ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

ผลการวิจัยพบว่า แตรวงคณะน้อยก่อตั้งโดย นายสมศักดิ์ สิทธิกุล เมื่อ พ.ศ. 2518 ที่รวมวงโดยนักดนตรีที่มีอาชีพหลักอยู่แล้ว นักดนตรีบางคนเคยเป็นทหารหมวดดุริยางค์มณฑลทหารบกที่ 32 การฝึกซ้อมและบรรเลงใช้ทั้งแบบมุขปาฐะและลายลักษณ์ที่เป็นโน้ตตัวเลข ใช้เครื่องดนตรีประเภทแตรและเครื่องจังหวะเป็นหลัก ลีลาการบรรเลงส่วนมากเป็นแนวทำนองเดี่ยว เพลงที่บรรเลงส่วนมากเป็นเพลงสองชั้นแบบฉบับภาคกลาง และเพลงไทยสากลทั้งลูกทุ่งและลูกกรุง การรับงานรับบรรเลงทั้งในงานมงคลและอวมงคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแห่ศพของชาวไทยเชื้อสายจีน สมาชิกในวงดนตรีมักเป็นเครือญาติกันทำให้สืบทอดความรู้จากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งได้ไม่ยากนัก และยังถ่ายทอดความรู้ให้แก่เยาวชนโดยการสอนในโรงเรียนประถมศึกษาอีกด้วย

ABSTRACT

This research was a qualitative research based on Ethnomusicological research technique. This thesis aimed to studied the history, music elements, pieces ,as well as transmission and survival of Noi Brass Band , Tontongchai Sub- district, Muang District, Lampang Province.

The research results were : Noi Brass Band was found in 1975 by Mr. Somsak Sithikul. Members of the band had permanent job; some of them were musicians of Music Section, Military Troupe 32. Musical practicum was based on oral tradition as well as written tradition which using numeral notation sometimes. Brass was the main instrument to be used along with percussion. They performed for both kind of events, amusement and funeral particularly for the Thai born Chinese. The pieces to be performed were central classical tunes as well as popular Thai songs in both of rural and urban styles. All of the band members were kinship, so that the transmission of knowledge from generation to generation was not difficult. They also transmitted their knowledge by teaching school children as well.

บทนำ

แตงวงชาวบ้าน เป็นวงดนตรีที่บรรเลงเพลงไทยด้วยเครื่องดนตรีสากล ในสังคมชาวบ้าน ใช้บรรเลงคู่กับวงปี่พาทย์ ประกอบพิธีกรรม และประเพณีต่างๆ เกี่ยวกับศาสนา วัฒนธรรม และประเพณี ตลอดจนพิธีกรรมที่เกี่ยวกับงานมงคล และงานอวมงคล เช่น งานทอดผ้าป่า งานกฐิน งานบวช งานตรุษสงกรานต์ งานขึ้นบ้านใหม่ งานเทศกาลต่างๆ และงานศพ แสดงให้เห็นว่าแตงวงมีความสำคัญต่อสังคมไทยในด้านการประกอบพิธีกรรม และการแห่แหน เป็นส่วนหนึ่งของวิถีการดำเนินชีวิตของชาวบ้าน บ่งบอกถึงค่านิยม ความเป็นเอกภาพในสังคมแต่ละท้องถิ่น แตงวงชาวบ้านจึงเคียงคู่กับวงปี่พาทย์ในสังคมของภาคกลาง และแพร่ขยายไปสู่ภูมิภาคต่างๆ ทั่วประเทศ จังหวัดลำปางมีแตงวงเป็นวงแรกของทางภาคเหนือโดยการนำเข้ามาของเจ้าบุญวาทย์วงษ์มานิต (เจ้าผู้ครองนครองค์สุดท้ายของจังหวัดลำปาง) แตงวงในจังหวัดลำปาง มีบทบาทในการประโคม และเป็น Sound Track ประกอบหนัง (ภาพยนตร์เงียบ), หน่วยงานมงคล และงานอวมงคล ทั้งในจังหวัดลำปาง และจังหวัดใกล้เคียง เช่น จังหวัดเชียงใหม่ พะเยา แพร่ น่าน แตงวงของจังหวัดลำปาง เป็นคณะแรกและถือเป็นสิ่งที่แปลกใหม่ ในยุค พ.ศ. 2459 ด้วยเหตุนี้จึงทำให้คนลำปางมีความนิยม เห็นคุณค่า และมีความซาบซึ้ง

ปัจจุบัน “แตงวง” นิยมเลือกเครื่องดนตรีสมัยใหม่ และเทคโนโลยีอันทันสมัยที่มีความซับซ้อน ในการสร้างเสียงดนตรีขึ้น จึงทำให้แตงวงชาวบ้านที่เคยได้รับความนิยมในอดีตจำเป็นต้องลดบทบาทหน้าที่ และความสำคัญลง เหลือนักดนตรีเพียงส่วนน้อยที่อยู่รับใช้ชาวบ้าน และวงแตงวงชาวบ้านก็ไม่สามารถดำรงชีพอยู่ ด้วยการเป่าแตรเพียงอย่างเดียว เนื่องด้วยสภาพสังคม และเศรษฐกิจที่บีบรัดตัว ประกอบกับสังคมปัจจุบัน ไม่ได้เห็นคุณค่าของแตงวงชาวบ้านที่ได้รับใช้สังคมมาเป็นเวลานาน ทำให้แตงวงชาวบ้านแทบสูญหายไป ในที่สุด ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยเรื่อง “แตงวง คณะน้อย ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง” เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา องค์ประกอบของวงดนตรี บทเพลงที่ใช้ในการบรรเลง ตลอดจนกระบวนการ สืบทอด แนวทางอาชีพ และการดำรงอยู่ในอนาคตของแตงวง อีกทั้งเป็นการส่งเสริมภูมิปัญญาชาวบ้าน และการรักษาสืบทอดวัฒนธรรมท้องถิ่นสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของแตรวง คณะน้อย ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง
2. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของวงดนตรี และบทเพลงที่ใช้ในการบรรเลง
3. เพื่อศึกษากระบวนการสืบทอดและแนวทางในการดำรงอยู่ในอนาคตของแตรวง คณะน้อย ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ศึกษาในเชิงมานุษยวิทยา (Ethnomusicology) โดยศึกษาข้อมูลภาคสนามเป็นหลัก และเก็บข้อมูลจากนักดนตรีแตรวงคณะน้อย และผู้ว่าจ้างในจังหวัดลำปาง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ได้ทราบประวัติความเป็นมา องค์ประกอบของวงดนตรี และบทเพลงที่ใช้ในการบรรเลง ตลอดจนกระบวนการสืบทอด และแนวทางในการดำรงอยู่ในอนาคตของแตรวงคณะน้อย ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

นิยามศัพท์เฉพาะ

แทรหรือแตร หมายถึง เครื่องดนตรีประเภทเครื่องเป่าทองเหลือง ท่อลมทำด้วยโลหะขนาดต่างกัน เสียงเกิดจากการเป่าลมให้เกิดการสั่นสะเทือนที่ริมฝีปากของผู้เล่น ผ่านเข้าไปในปากเป่า ใช้ระบบลูกสูบในการปรับเปลี่ยนระดับเสียง

แตรวงชาวบ้าน หมายถึง วงดนตรีแห่งประเทศไทยหนึ่งประกอบด้วยเครื่องดนตรีประเภท เครื่องลมทองเหลืองเป็นหลัก โดยใช้เพลงไทย เพลงมาร์ช และเพลงไทยสากลตามความนิยมในแต่ละช่วงยุคสมัย บรรเลงอยู่ตามงานต่างๆ ของชาวบ้าน

วิธีการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยดนตรีในเชิงมานุษยดุริยางควิทยา (Ethnomusicology) ทำการศึกษาเฉพาะแตรวงฆ้องบ้าน คณะน้อย ตำบลคันธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และจัดทำรายงานการวิจัยแบบชาติพันธุ์วรรณลักษณ์ (Ethnographic) ซึ่งผู้วิจัยแบ่งขั้นตอนการทำงาน และวิธีการศึกษาดังนี้

1. ขั้นเตรียมการ

เป็นการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับเรื่องราว สถานที่ และสภาพการณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับแตรวงฆ้องบ้าน โดยการสำรวจข้อมูลเบื้องต้น ดังนี้

- ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากตำรา เอกสารต่างๆ
- ติดต่อกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ดังนี้ นักวิชาการที่ให้คำแนะนำ และปรึกษา, นักดนตรีที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับแตรวงในจังหวัดลำปาง

2. ขั้นเก็บข้อมูล

การเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field work) ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่สุด และเป็นหัวใจหลักของการวิจัยทางมานุษยดุริยางควิทยา (Ethno musicological Research) ผู้วิจัยใช้หลักในการเก็บข้อมูลดังนี้

2.1 การสังเกต (Observation) ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participate Observation) กล่าวคือ ผู้วิจัยได้สังเกตพฤติกรรมต่างๆ ของนักดนตรีแตรวงคณะน้อยขณะร่วมบรรเลง

2.2 การสัมภาษณ์ (Interview) ผู้วิจัยได้เตรียมคำถามไว้ล่วงหน้าทั้งคำถามแบบเจาะจงและคำถามแบบปลายเปิดกับการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal interview) คือ ใช้การสนทนาทั่วไปทั้งสัมภาษณ์แบบเดี่ยวและเป็นกลุ่ม ผู้วิจัยใช้แบบบันทึกกรอบคำถามต่างๆ ในการสัมภาษณ์

3. การใช้เครื่องมือเก็บข้อมูลภาคสนาม

ผู้วิจัยได้บันทึกภาพที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย และบันทึกเสียงจากการแสดงงานต่างๆ ของแตรวงคณะน้อย แล้วนำมาถอดโน้ต (Transcribe) สำหรับวิเคราะห์คุณลักษณะทางดนตรี

4. ขั้นการนำเสนอผลงานการวิจัย

เมื่อได้ข้อมูลจากการศึกษาภาคสนามและรวบรวมข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์ตามประเด็นต่อไปนี้

4.1 ทางด้านสังคมวิทยา โดยนำหลักการของวิชาสังคมวิทยาวิเคราะห์หาเหตุผลได้แก่ ทฤษฎีหน้าที่นิยม (Functional Theory) แนวคิดเรื่องวัฒนธรรมภูมิปัญญา หรือความรู้ และโครงสร้างที่มีผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลง และค่านิยมของคนในปัจจุบัน เมื่อศึกษาวิเคราะห์แล้วนำมาพิจารณาควบคู่กับแตรวงฆ้องบ้านคณะน้อยว่า มีบทบาทหน้าที่อย่างไรต่อสังคม

4.2 ทางด้านดนตรี ทำการวิเคราะห์คุณลักษณะทางดนตรีตามหลักการวิเคราะห์ทางดนตรีชาติพันธุ์วิทยา เช่น สื่อสร้างเสียง (Medium), ท่วงทำนอง (Melody), จังหวะ (Rhythm), ผิวพรรณ (Texture), ความเร็ว (Tempo), รูปแบบ (Form), สัมเสียง (Timbre), ความดัง - เบา (Dynamic) และการประสานเสียง (Harmony)

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า จังหวัดลำปางมีแตรวงเป็นคณะแรกของทางภาคเหนือ โดยการนำเข้ามาของเจ้าบุญวาทย์วงษ์มานิต มีเป้าหมายให้เป็นแตรวงประจำกองทหาร ต่อมาได้นำมาประกอบภาพยนตร์เจียบ และใช้แห่ขบวนในงานพิธีสำคัญต่างๆ แตรวงคณะน้อย ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2518 โดย นายสมศักดิ์ สิทธิกุล มีสมาชิกในวงทั้งหมด 6 คน สมาชิกในวงส่วนใหญ่มีอาชีพหลักอยู่แล้วแต่มาเล่นแตรวงเพื่อหารายได้พิเศษ นอกจากนี้แตรวงคณะน้อยได้ฝึกซ้อมเยาวชนในโรงเรียนชุมชนบ้านท่าแห่น เพื่อให้นักเรียนมีทักษะด้านดนตรีสากลประเภทเครื่องเป่าลิ้นไม้ไผ่และเครื่องเป่าลมทองเหลืองในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 และสามารถบรรเลงเป็นวงได้ประกอบกับทางโรงเรียนได้รับคัดเลือกเป็นตัวแทนของจังหวัดลำปางให้ส่งแตรวงพื้นบ้านไปร่วมแข่งขันในงานศิลปหัตถกรรมนักเรียนภาคเหนือ ที่จังหวัดพิษณุโลก ระหว่างวันที่ 7-8 สิงหาคม 2550 ได้รับรางวัลรองชนะเลิศอันดับ 2

แตรวงคณะน้อย

บทเพลงที่นำมาเล่นเป็นเพลงที่สมาชิกทุกคนมีประสบการณ์ในการบรรเลงมาแล้ว การอ่านโน้ตจึงเป็นเพียงแค่การเตือนความจำมากกว่า การว่าจ้างนั้นผู้ว่าจ้างจะเป็นผู้รู้จักหรือคุ้นเคยกับสมาชิกในวงเป็นอย่างดี ซึ่งผู้ว่าจ้างส่วนใหญ่มักเป็นผู้ชื่นชอบการบรรเลงของแตรวงคณะน้อย และเคยติดตามผลงานทางสถานีวิทยุชุมชนบ้านพิชัย แตรวงคณะน้อยได้ใช้ระบบโน้ตสากลในการบันทึกบทเพลงเป็นลักษณะทำนองเดียว ซึ่งเครื่องดนตรีที่ใช้ในวงสามารถใช้โน้ตเพลงนี้บรรเลงได้ทุกเครื่อง ส่วนเพลงที่ใช้ในการบรรเลง

มี 2 ลักษณะ คือ บทเพลงที่ใช้ในงานมงคล ได้แก่ เพลงไทยเดิมที่มีท่วงทำนองรื่นเรริงสนุกสนาน และเพลงลูกทุ่งตามสมัยนิยม บทเพลงที่ใช้ในงานอวมงคลจะมีเพลงไทยเดิมที่เล่นประจำ คือ เขมรโพธิสัตว์และเพลงสากลเก่าๆ ซ้ำๆ แล้วแต่ผู้ว่าจ้าง

แถววงคณะน้อยบรรเลงแห่งานยกช่อฟ้า วัดวังหม้อ ตำบลต้นธงชัย
อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง (งานมงคล)

แถววงคณะน้อยมีบทบาทในการให้ความบันเทิงและรับใช้พิธีกรรมต่างๆ ในชุมชน การบรรเลงเพลงจะใช้เพลงที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว และสามารถสร้างทำนองเพลงอย่างหลากหลาย โดยใช้ระบบเสียงตะวันตกที่มี 12 เสียงห่างเท่าๆ กันใน 1 ช่วงทาบ (Twelve temperament) เครื่องดนตรีที่ใช้ในการบรรเลงส่วนใหญ่เป็นเครื่องดนตรีส่วนตัวของสมาชิกภายในวง ได้แก่ ทรัมเป็ต (Trumpet), ทรอมโบน (Trombone), อัลโตแซกโซโฟน (Alto Saxophone), เทนเนอร์แซกโซโฟน (Tenor Saxophone), กลองทิมทอม (Tim Tom), กลองใหญ่ (Bass Drum), และฉาบ (Cymbal) บทบาทและหน้าที่ของแถววงคณะน้อย ในสังคมตำบลต้นธงชัยพบว่าไม่เป็นที่นิยม พอสรุปได้ว่า แถววงคณะน้อยก็ยังมีบทบาทในพิธีกรรมเช่นเดียวกับดนตรีไทย เช่น ใช้ในพิธีแห่หน้าค แห่ขันหมาก และพิธีศพ ซึ่งเป็นบทบาทที่ให้ความสนุกสนานครื้นเครง

บรรเลงงานศพ (งานอวมงคล)

แนวทางในการสืบทอดและดำรงอยู่ในอนาคตของแตรวงคณะน้อย เนื่องจากสมาชิกภายในวงคณะน้อยเป็นเครือญาติ และมีความผูกพันใกล้ชิดกัน จึงทำให้การถ่ายทอดเป็นไปในลักษณะพ่อสอนลูก พี่สอนน้อง และครูสอนศิษย์ แต่แนวโน้มในการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่นภายในครอบครัวเป็นไปได้ยาก เนื่องจากสมาชิกในครอบครัวรุ่นหลังเห็นว่าการเล่นดนตรีในแตรวงมีรายได้ไม่เพียงพอต่อการเลี้ยงชีพ จึงหันไปประกอบอาชีพอื่นมากกว่า ดังนั้นทางคณะจึงได้สืบทอดความรู้ให้แก่นักเรียนในโรงเรียนชุมชนบ้านท่าแหน และโรงเรียนบ้านบอม ด้วยระบบโน้ตไทย และโน้ตตัวเลข ต่อมาผู้วิจัยได้ถ่ายทอดบทเพลงให้เป็นระบบสากลเพื่อนำไปสอนให้แก่เด็กเรียนซึ่งทำให้นักเรียนมีความรู้ในด้านดนตรีสากลมากพอสมควร ทำให้การถ่ายทอดสามารถทำได้อย่างเป็นระบบ และผู้วิจัยคาดว่าจะทำให้แตรวงได้พัฒนาอย่างแพร่หลายมากขึ้น

จากการวิเคราะห์บทเพลงแตรวงคณะน้อย พบว่า การบรรเลงบทเพลงประเภทแตรใช้เครื่องดนตรีบรรเลงบทเพลงล้วนๆ ไม่มีการขับร้อง เครื่องดนตรีที่ใช้ ได้แก่ Trombone, Alto Saxophone, Tenor Saxophone, กลอง Tim Tom, Bass Drums, และ Cymbal หรือฉาบใหญ่ เมื่อใช้บรรเลงหนักกลางแจ้ง แต่เมื่อนั่งบรรเลงประ โคม ในร่มจะเพิ่มคีย์บอร์ดเพื่อทำจังหวะและบรรเลงทำนองเพลงตามความจำเป็น ผลการวิเคราะห์บทเพลงสรุปได้ดังนี้ บทเพลงที่ใช้ในการบรรเลงแต่ละครั้ง ไม่มีการประสานเสียงส่วนใหญ่จะเป็นทำนองเดียว โดยสมาชิกภายในวงแต่ละเครื่องมือจะเป็นผู้ประคิษฐ์ทำนองขึ้นใหม่ทุกครั้ง เรียกวิธีบรรเลงแบบนี้ว่า “ด้นสด” (Improvisation) จากการสังสมประสบการณ์ในการบรรเลงจึงส่งผลให้เกิดความหลากหลายในการบรรเลง จนเกิดรูปแบบ และลักษณะเฉพาะของตนเองขึ้น

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่อง แตรวงชาวบ้าน: กรณีศึกษาคณะน้อย ตำบลคันธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง พบว่าเป็นแตรวงที่เหลืออยู่เพียงคณะเดียวในจังหวัดลำปาง ซึ่งแตรวงคณะนี้เป็นแตรวงที่มีประวัติการก่อตั้งวงมานานมากกว่า 30 ปี จากรูปแบบ และเครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบการบรรเลง แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างเครื่องดนตรีตะวันตกกับท่วงทำนองบทเพลงของไทยที่สามารถผสมผสานกัน ได้อย่างลงตัว และยังสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างวิถีชีวิตของชาวบ้านในชนบทที่ยังมีความเกี่ยวข้องกับแตรวงอยู่บ้าง การบรรเลงเพลงของนักดนตรีสะท้อนให้เห็นถึงความสามารถในการบรรเลงเพลงตามอารมณ์และความรู้สึกของตนเองโดยคงรูปแบบทำนองเดิมไว้แม้ว่าในปัจจุบันนี้ วงดนตรีต่างๆ ได้พัฒนาให้เกิดความเจริญก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว เช่นการใช้เทคโนโลยีต่างๆ เข้ามาแทนที่นักดนตรี แต่แตรวงก็ยังคงทำหน้าที่สำคัญในการนำขบวนแห่ต่างๆ เพราะมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่สอดคล้องกับวัฒนธรรม เช่น การใช้แตรวงในพิธีแห่ขันหมาก พิธีบวชนาค และงานศพ ฯลฯ

สิ่งที่ทำให้แตรวงชาวบ้านดำรงอยู่คือ ความเป็นชาวบ้านของนักดนตรีที่สามารถประ โคมงานพิธีของชาวบ้านได้เป็นอย่างดี อนาคตของชาวบ้านจึงอยู่ที่สังคมชาวบ้านเองที่จะสนับสนุนวงดนตรีที่เป็นผลิตผลของวัฒนธรรมชาวบ้าน จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาแตรวงคณะน้อย พบว่า ปัญหาหลักของวัฒนธรรมชาวบ้านไม่ได้รับการสนับสนุน สังคมควรต้องทำหน้าที่รักษาวัฒนธรรมอันมีค่าของตนเองไว้เพื่อเป็นสิ่งแสดงถึงภูมิปัญญาและ

ความสามารถของตน สังคมไทยในปัจจุบันมักละเลยปัญหาด้านวัฒนธรรม ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญอย่างหนึ่งของสังคมไทย โดยเฉพาะวัฒนธรรมชาวบ้าน เช่น เตรววงชาวบ้าน, การแสดงพื้นบ้าน, เพลงพื้นบ้าน ฯลฯ กำลังประสบปัญหา คือ ขาดผู้สืบทอด ขาดการสนับสนุนจากทางราชการ ถูกกระทบจากวัฒนธรรมตะวันตก ฯลฯ จำเป็นต้องได้รับการแก้ไข เนื่องจากเราไม่สามารถกู้ยืมวัฒนธรรมจากวัฒนธรรมอื่นได้

แตรววงในจังหวัดลำปางขณะนี้เหลือเพียงวงเดียวเท่านั้น คือ แตรววงคณะน้อย สมาชิกส่วนใหญ่ต่างก็มีอายุมากแล้วซึ่งมีโอกาที่แตรววงอาจสูญหายได้ เนื่องจากเยาวชนในปัจจุบันเห็นว่าอาชีพนักดนตรีแตรววงเป็นอาชีพที่ไม่มั่นคง รายได้ต่ำ ไม่สามารถประกอบเป็นอาชีพหลักได้ และสภาพเศรษฐกิจในสังคมปัจจุบัน มีสภาพฝืดเคืองทำให้คนในวัยทำงานต้องมุ่งหวังที่จะทำงานเพื่อความอยู่รอดและความมั่นคงของครอบครัว จึงไม่มีเวลามากพอที่จะฝึกซ้อม ฝึกหัด เพื่อสืบทอดแตรววงให้คงอยู่เพื่อรับใช้สังคมจังหวัดลำปาง

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. เตรววงชาวบ้านในปัจจุบัน มีการนำเครื่องดนตรีประกอบเพิ่มเติมเพื่อเพิ่มสีสัน และความทันสมัย เหมาะกับการแสดงตามสมัยนิยม แต่แตรววงชาวบ้านคณะน้อยก็ไม่ได้นำมาประกอบการแสดง ถึงแม้ในบางครั้งจะมีในโอกาสพิเศษในการแสดง แต่ก็ยังเป็นจำนวนน้อยครั้งมาก ไม่สามารถนำมาเป็นลักษณะของวงได้ หากผู้สนใจมีความประสงค์ที่จะเพิ่มเติมรายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องเครื่องประกอบการแสดง ควรศึกษาเพิ่มเติม นอกเหนือจากประเด็นหลักของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เพื่อให้ข้อมูลด้านนี้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น

2. การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เจาะลึก และเก็บข้อมูลแบบมีส่วนร่วมเชิงลึกในการแสดงเฉพาะแตรววงชาวบ้านคณะน้อยเท่านั้น ดังนั้นอาจมีข้อแตกต่างกันในการเปรียบเทียบข้อมูลแตรววงชาวบ้านในแต่ละท้องถิ่น แต่ละภาคของประเทศไทย ซึ่งมีลักษณะที่แตกต่างกันออกไป แตรววงชาวบ้านมีกระจายอยู่โดยทั่วไปเกือบทุกภาคของประเทศไทย มีมากที่สุดโดยเฉพาะภาคกลาง ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะว่าในการวิจัยครั้งต่อไป ควรใช้หลักในการเปรียบเทียบข้อมูล โดยใช้แนวคิดทฤษฎีที่ใกล้เคียงกัน องค์ประกอบของวงดนตรี เวลา และสถานที่

เอกสารและสิ่งอ้างอิง

- ไชแสง สุชะวัฒนะ. (2535) **สังคีตนิยมว่าด้วยเครื่องดนตรีของวงดุริยางค์**. พิมพ์ครั้งที่ 5 กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช จำกัด.
- ณรงค์ ปีกุรักษ์ต์. 2542. **สารานุกรมเพลงไทย**. พิมพ์เนื่องในวโรกาสเจริญพระชนมพรรษา 6 รอบ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์.
- ปัญญา รุ่งเรือง. 2546. **ประวัติการดนตรีไทย**. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช จำกัด.
- _____. 2546. **หลักวิชามานุษยดุริยางควิทยา**. เอกสารประกอบการสอนรายวิชาพื้นฐานวิชาดนตรีชาติพันธุ์วิทยา. ม.ป.ท.
- พระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าสิริรัตนบุษบง และพูนพิศ อมาตยกุล. 2524. **ทูลกระหม่อมบริพัตรกับการดนตรี**.
- สุกรี เจริญสุข. (2543). **แตงเถลิงพระเกียรติ**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุดแดน สุขเกษม. (2542). **แตงรวงชาวบ้านกับการรับใช้สังคม : กรณีศึกษาคณะถนอม ศิลป์**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. สาขามานุษยดุริยางควิทยา มหาวิทยาลัยมหิดล.
- Merriam, A. P. 1964. **The Anthropology of Music**. United States of America: Library of Congress.
- Seeger, Anthony. 1992. **Ethnomusicology And Introduction**. Newyork: ww Norton & Company.

วารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่

RAJABHAT CHIANG MAI RESEARCH JOURNAL

ประจำปีที 10 ฉบับที่ 1 (ตุลาคม 2551 - มีนาคม 2552)

ISSN 1513-8410

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเผยแพร่ผลงานวิจัยและบทความทางวิชาการของผู้บริหาร คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ และนักศึกษา
2. เพื่อเป็นสื่อกลางแลกเปลี่ยนประสบการณ์วิจัยและความรู้ทางวิชาการ
3. เพื่อประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

ที่ปรึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เรืองเดช วงศ์หล้า

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

รองศาสตราจารย์สนิท สัตโยภาส

ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

ผู้ทรงคุณวุฒิ

รศ.วรรณวดี ม้าลำพอง

ผู้ทรงคุณวุฒิด้านวิจัยและวัดผล

ผศ.ชูศักดิ์ จันทนพิสิริ

ผู้ทรงคุณวุฒิด้านเศรษฐศาสตร์

รศ.เสริมศักดิ์ นันทิพรรก

ผู้ทรงคุณวุฒิด้านวิทยาศาสตร์

ดร.สินธุ์ สโรบล

ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวิจัยท้องถิ่น

รศ.ดร.สมพงษ์ วิทยศักดิ์พันธ์

ผู้ทรงคุณวุฒิด้านภาษาและวรรณกรรม

ศ.ดร.มนัส สุวรรณ

ผู้ทรงคุณวุฒิด้านสังคมศาสตร์

ผศ.อัญชลี โสมดี

ผู้ทรงคุณวุฒิด้านศิลปะ

อาจารย์ Quintin Kitson

ผู้ทรงคุณวุฒิด้านภาษาอังกฤษ

รศ.นิยม ยอดมนต์

ผู้ทรงคุณวุฒิด้านคณิตศาสตร์

อาจารย์ประนอม ลำงาม

ผู้ทรงคุณวุฒิด้านภาษาจีน

บรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์สมพงษ์ บุญเลิศ

กองบรรณาธิการ

ดร.รัชฎา

ทะพิงค์แก

อาจารย์พิชัย

ระบอบ

ผศ.กมลทิพย์

คำใจ

ผศ.เยี่ยมลักษณ์

อูดาการ

รศ.อรุณรัตน์

วิเชียรเขียว

อาจารย์ณัฐพร

จักรวิเชียร

ผศ.วิไลลักษณ์

กิตินุตร

อาจารย์ทัศนพร

ประภัสสร

นางสาวณัฐชยาน์

สมาเกต

ภาพปก : นายปรัชญา ไชยวงศ์

พิมพ์ที่ : หจก.วนิดาการพิมพ์ 14/2 หมู่ 5 ต.สันผีเสื้อ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50300

โทรศัพท์ 0-5311-0503-4, 08-1783-8569 แฟกซ์ 0-5311-0504 ต่อ 15

ข้อความหรือข้อคิดเห็นในวารสารนี้เป็นของผู้เขียนมิใช่ความรับผิดชอบ
ของสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

RAJABHAT

CHIANG MAI

RESEARCH JOURNAL

สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

โทรศัพท์/โทรสาร 0-5388-5950

<http://www.research.cmru.ac.th>

RAJABHAT

CHIANG MAI

RESEARCH JOURNAL